

Arkivsaksnr: 2013/4334-0

Saksbehandler: Bjørn Vikøyr

Dato: 28.03.2014

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernomr.	22/14	22.04.2014

Strategi for bærekraftig bruk og vern av store landskapsvernområde Saksprotokoll i Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernomr. - 22.04.2014

Verneområdestyret ønsker å arbeide videre med en strategi for bærekraftig bruk og vern av store landskapsvernområder på Vest-Agder kysten med basis i følgende delstrategier:

- A. Avklare mål, innhold og rammer for en eventuell prosess for endring av landskapsvernområdene på kysten av Vest-Agder til nasjonalpark.
- B. Aktiv dialog med grunneierlaget omkring bærekraftig bruk, samfunnsmessig verdiskaping og en eventuell prosess for endring av landskapsvernområdene på kysten av Vest-Agder til nasjonalpark.
- C. Aktiv informasjon til publikum om målet om bærekraftig bruk, samfunnsmessig verdiskaping og hensikten med å ta opp spørsmålet om nasjonalpark.
- D. Aktiv dialog med kommunestyrene om målet om bærekraftig bruk, samfunnsmessig verdiskaping og hensikten med å ta opp spørsmålet om nasjonalpark.

Strategiene kobles så langt det passer, til arbeidet med revisjon av forvaltningsplanene for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder som skjer i 2014-15.

Verneområdestyret ser ikke behov for sterkere vern i landskapsvernområdene. Dagens bestemmelser foreslås derfor videreført uansett framtidig vernestatus. Verneområdestyret ser heller ikke at det foreligger registreringer eller andre kunnskaper som tilsier at det er grunnlag for å foreslå marint vern i Oksøy-Ryvingen eller Flekkefjord landskapsvernområder. Verneområdestyret vil derfor ikke foreslå vern av vannmassene eller sjøbunnen.

Verneområdestyret mener en eventuell prosess for endring av vernestatus fra landskapsvern til nasjonalpark kun bør igangsettes hvis det er flertall for dette i berørte kommunestyrer.

Verneområdeforvalteren bes om å ta initiativ overfor sentrale myndigheter for avklare mål, innhold og rammer for styrking av arbeidet med bærekraftig bruk og vern, og en eventuell prosess for endring av landskapsvernområdene på kysten av Vest-Agder til nasjonalpark. I forespørselen bør det framgå at verneområdestyret ønsker en avklaring på om regjeringen er interessert i at det blir startet en prosess for å endre landskapsvernområder på Vest-Agder kysten

til nasjonalpark. Det er også ønskelig å få belyst viktige spørsmål om konsekvenser og muligheter for grunneierne og lokalmiljøet.

De tre første avsnitt ble vedtatt i verneområdestyret mot en stemme (HA) 22. april 2014. De to siste avsnitt ble vedtatt enstemmig.

Bakgrunn

Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder omfatter totalt 154 km² hvorav 54 km² landareal fordelt på ca 700 grunneiere. Områdene omfatter 95 fritidsboliger, men ingen helårsbeboede bygninger. Noen av ordførerne i kystkommunene i Vest-Agder foreslo utredning av fordeler og ulemper ved omgjøring av områdene til nasjonalpark på ordførermøtet 31. oktober 2013. Verneområdestyret har på dette grunnlag bedt verneområdeforvalteren å legge fram et notat som belyser mulige fordeler og ulemper ved å endre statusen for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder til nasjonalpark. Et utkast til notat er kjent som referatsak 9/14 for verneområdestyret datert 7. februar 2014.

Prosessen rundt notatet har ført til at nasjonalpark er blitt et tema i oppslag og leserinnlegg i Fedrelandsvennen og Agder avis der det blant annet fremkommer at Grunneierlaget sør er mot endring av vernestatus. Det frykter strengere vern og tap av grunneiernes bestemmelsesrett jf oppslag i fedrelandsvennen 21. februar 2014. En grunneier hevder å ha mistet jaktretten på ei øy og statlig overtakelse av eiendomsrett. Det gis uttrykk for at de frykter det kan bli vanskelig å få erstatning for uforutsette skader på bygninger, og at bygninger som brenner eller blir skadet i uvær, vil bli vanskelig å få bygget opp igjen, og at man «*nesten kan glemme*» å få det erstattet. Grunneierlaget reagerer også på det de oppfatter som en ensidig prosess og snakker om «*snikinnføring*» av nasjonalpark. Laget gir uttrykk for at det offentlige vil ha «*mest mulig styring uten at det skal koste noe*». Det fortelles om frykt for begrenset tilgang til flere områder, og begrenset tilgang til fiskeplasser.

En representant fra Norges bondelag uttalte i et foredrag på Verneområdestyrets fagseminar 26. februar, at økt tilgang på ressurser framstår som et hovedargument for nasjonalpark. Han vurderer det som rimelig at noen av disse ressursene tilfaller grunneierne.

Grunneierne har opplevd etablering av sjøfuglreservater i 1980-81 og Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder i 2005. Det er ikke utbetalt noen erstatninger i disse vernesakene.

Under veis i drøftingene om fordeler og ulemper ved endring av vernestatus, er fokus i saken flyttet i retning av hva som tjener formålet med vernet best over tid. Det innebærer at nasjonalpark får mer karakter av å være et mulig middel for å oppnå verneformålet, bærekraftig bruk og samfunnsmessig verdiskaping, enn å være et mål i seg selv.

Erfaringer tilsier at lokalt eierskap til natur- og kulturverdiene, forvaltningsmålene og strategiene er viktig for å få til bærekraftig bruk. Samarbeid mellom bønder, grunneiere, kommunene, reiselivet og verneområdeforvaltningen har vist seg å være utelukkende positivt i forhold til samfunnsmessig verdiskaping.

Mål

Det overordnede målet for verneområdestyrets virksomhet er å legge til rette for og bidra til at verneformålet oppfylles. Verneformålet i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde er:

«å ta vare på et sammenhengende skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, som er representativt for Sørlandskysten. Dette skjærgårdskapet karakteriseres av en sjøoverflate som brytes av mange, lave avslepne øyer, holmer og skjær, med tilhørende naturtyper, flora, fauna, kulturminner og kulturlandskap, herunder kystlynghei og de karakteristiske uthavnene. Allmennheten skal ha mulighet til naturopplevelser gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.»

Et sentralt spørsmål uavhengig av vernestatus, er hva som skal til for å oppfylle verneformålet. Bærekraftig bruk framstår som en forutsetning for å ivareta kulturlandskapsverdier og andre verneverdier, for eksempel i forhold til friluftsliv. Hvordan får vi videreført og gjenopptatt bærekraftig bruk av verneområder, og hvordan bør forvaltningen innrette seg for å fremme bærekraftig bruk? Jeg legger til grunn at bærekraftig bruk i form av drift og skjøtsel av kulturlandskapet og tilrettelegging og drift av stier og annen infrastruktur for allmen bruk, er sterkt knyttet til graden av lokal oppslutning om vernet og forvaltningen. Dette er viktig fordi god og vedvarende tilgang på lokal praktisk tradisjonskompetanse på kulturlandskapsdrift vil ha stor betydning for om kulturlandskapet i verneområdet får utvikle seg i en god retning. I tillegg er god tilgang på økonomiske virkemidler en viktig faktor for å få til bærekraftig bruk og samfunnsmessig verdiskaping.

Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder har naturverdier og opplevelseskvaliteter som tilsier at de kan gis status som nasjonalpark. Erfaringer er at nasjonalpark er en sterk merkevare som gir områdene bedre synlighet, attraktivitet og ressurstilgang. Nasjonalparkstatus har derfor potensiale til å bedre grunnlaget for bærekraftig bruk naturbasert reiseliv og annen verdiskaping. For å lykkes med dette, må viktige grunneierbehov tilfredstilles slik at de er motivert til å tilby sin kompetanse og kapasitet. Hvis dette er tilfelle, vil nasjonalpark i sum bedre mulighetene for å oppfylle av formålet for landskapsvernområdene.

Jeg kan ikke se behov for sterkere vern i landskapsvernområdene. Dagens bestemmelser foreslås derfor videreført uansett framtidig vernestatus. Jeg ser heller ikke at det foreligger registreringer eller andre kunnskaper som tilsier at det er grunnlag for å foreslå marint vern i Oksøy-Ryvingen eller Flekkefjord landskapsvernområder. Det bør derfor ikke foreslås vern av vannmassene eller sjøbunnen.

Jeg mener verneområdestyret bør legge til grunn at en prosess for endring av vernestatus kun bør igangsettes hvis det er flertall for dette i berørte kommunestyre. For å oppnå lokalpolitisk flertall vil det være en fordel å kunne tilby grunneierne og lokalsamfunnet forbedringer. Det er også ønskelig å redusere usikkerhet om mulige ulemper for grunneierne. Jeg legger vekt på at lokal støtte vil være en klar fordel i forhold til å bedre sannsynligheten for å oppnå nasjonale mål for norsk naturforvaltning som blant annet er å sikre bærekraftig bruk og vern, samt å stimulere til menneskelig virksomhet, kultur, helse og trivsel. Vi viser her til naturmangfoldlovens formålsparagraf:

«Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.»

Strategier

Verneområdestyret har behov for å få avklart fordeler og ulemper med å endre vernestatus fra landskapsvernområde til nasjonalpark. Fordelene og ulempene bør etter min mening, vurderes i

et bredere perspektiv. Det betyr en vurdering i forhold til effekt i forhold til oppnåelse av gjeldende verneformål.

Grunneierne, lokalmiljøet, lokalpolitikere og publikum har et behov for informasjon. For å kunne informere godt, vil det være en fordel å få avklart mål, innhold og rammer for en eventuell prosess. Er klima- og miljøministeren interessert i å styrke vernearbeidet på kysten i Vest-Agder? Vurderes nasjonalpark som et godt middel i denne sammenheng? Hvordan ser statsråden på mulige fordeler og ulemper for grunneierne? Kan nasjonalpark inneholde noen muligheter for grunneierne og lokalmiljøet?

Jeg mener verneområdestyret bør konkretisere følgende strategier:

- E. Avklare mål, innhold og rammer for en eventuell prosess.
- F. Aktiv dialog med grunneierlaget.
- G. Aktiv informasjon til publikum.
- H. Aktiv dialog med kommunestyrene.

A. Avklare mål, innhold og rammer for en eventuell prosess

For å få best mulig klarhet i fordeler og ulemper er det behov for å få avklart hvorvidt klima- og miljøministeren er positiv til å styrke vernearbeidet blant annet ved å etablere nasjonalpark på kysten i Vest-Agder. Dette gjøres best i et møte med statsråden.

B. Dialog med grunneierlaget

Grunneierlaget bør inviteres til å komme med innspill før et eventuelt møte med klima- og miljøministeren. Laget må få god direkte informasjon om resultatene fra møtet.

Det bør inviteres til en aktiv dialog med Grunneierlaget i en eventuell prosess vedrørende endring av vernestatus til nasjonalpark.

C. Informasjon

Jeg mener verneområdestyret bør gjøre seg synlig i media, i første omgang for å få fram målet om bærekraftig bruk, samfunnsmessig verdiskaping og hensikten med å ta opp spørsmålet om nasjonalpark.

D. Dialog med kommunestyrene

Jeg mener kommunestyrene bør ha en sentral rolle i forbindelse med vurderingen av en eventuell oppstart av en prosess. De bør få direkte informasjon og anledning til å stille spørsmål etter at nødvendige avklaringer med klima- og miljøministeren og Grunneierlaget foreligger.

Jeg mener kommunestyrene bør trekkes aktivt inn i en eventuell prosess vedrørende endring av vernestatus til nasjonalpark.

Rettigheter

Eiendomsretten og bruksrettigheter endres ikke ved etablering av nasjonalpark. Det betyr at for eksempel retten til jakt, fiske og beite tilligger grunneier eller annen rettighetshaver som før.

Det formelle som skjer ved et eventuelt nasjonalparkvedtak er at rettighetshaverens anledning til å bruke rettigheten reguleres gjennom en ny nasjonalparkforskrift som erstatter dagens landskapsvernforskrift. Endring skjer hvis de konkrete bestemmelsene i den nye nasjonalparkforskriften endres i forhold til dagens landskapsvernforskrift. Hvis man har samme

formål og de samme bestemmelsene i nasjonalparken som i landskapsvernområdet, vil utgangspunktet for grunneiernes anledning til å bruke rettighetene være som i dag.

Dersom de nye forskriftene er lik dagens forskrifter, gjenstår det at verneområdestyret som forvaltningsmyndighet tolker verneformålet og praktiserer eventuelle nye forskrifter på samme måte som dagens.

(Et spesialtilfelle kan være dersom en nasjonalpark får inn i seg noen av dagens sjøfuglreservater. I et slikt tilfelle legges det her til grunn at dagens bestemmelser vedrørende jakt, fiske og beite med videre i reservatene, vil bli videreført på de samme holmene i nasjonalparken som i dag er sjøfuglreservater, hvis ikke annet blir avtalt.)

Erstatninger ved naturskade/brann

Ved behov for erstatning og gjenoppbygging etter naturskade/brann vil de samme vernebestemmelsene gjelde i nasjonalparken som i dagens landskapsvernområder. Disse er:

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til Gjenoppbygging av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade, og gjenoppbygging av nedfalte bygninger som hører med i det tradisjonelle bygningsmiljøet på stedet jf vernebestemmelsene for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 a.

Hvis man har samme formål og bestemmelser i nasjonalparken som i landskapsvernområdet vil utgangspunktet for erstatninger og behandlinger av søknader om gjenoppbygging ved naturskade/brann være likt.

Det er opp til verneområdestyret som forvaltningsmyndighet, å praktisere bestemmelsene likt i nasjonalparken som i dagens landskapsvernområde.

Prosess for bærekraftig bruk

Jeg mener verneområdestyret bør gå i aktiv dialog med Grunneierlaget å finne en god modell for bærekraftig bruk og vern. Det bør etterstrebes en modell som best mulig motiverer grunneiere og lokalmiljøer til å delta aktivt i bruk av områdene.

Verneinteressene i kulturlandskapet vurderes best ivaretatt ved videreføring av lokale bruks- og driftstradisjoner kombinert med fagkunnskap og nye erfaringer. Brukstradisjoner er ulike mellom Flekkerøy og Hidra. Det er stor spennvidde i kvalitet og bruk mellom de ytre skjær og mer lune områder med rik skog og innmark innenfor. Forvaltningen bør utformes slik at ulike lokale brukstradisjoner gjenspeiles i områdenes naturlige og kulturelle mangfold og kvalitet, også i framtiden.

En utfordring i vernearbeidet er å sikre kontinuitet og mangfold når rammeforutsetningene for øvrig endres. Dette skjer best der lokale brukere anerkjennes og stimuleres som primære aktører og tradisjonsbærere, i dynamisk samarbeid med grunneiere, landbruks- og vernemyndigheter.

Samfunnsmessig verdiskaping

Det er økende fokus på verdiskaping ved og i naturvernområder. Erfaringene bl a fra Listerregionen (Sørnorsk kystnatur) er så langt vi kjenner til, positive sett fra naturfaglig-, politisk- og organisasjonshold, inkludert bondelaget.

Med samfunnsmessig verdiskaping menes å:

- Stimulere til økt naturbasert virksomhet og bevaring av kultur- og naturmangfoldet gjennom fokus på å tilrettelegge for læring i natur- og kulturlandskapet, naturopplevelser, naturvennlig drift og skjøtsel, samt tilrettelegging for bærekraftig bruk.
- Legge til rette for bedre kommunikasjon og samarbeid mellom bønder, grunneiere, reiselivsnæringen, landbruksnæringen og verneområdeforvaltningen for å øke den gjensidige forståelsen for hva som er bærekraftig bruk og vern av verneområdene.
- Fremstille og overføre kunnskap om brukstradisjoner og naturmangfoldet før og nå blant annet gjennom å samle og tilgjengeliggjøre informasjon, skape møteplasser og stimulere til videre forskning.
- Utvikle kompetanse og kapasitet til god formidling og veiledning om natur og kulturlandskapet og dets mangfold.
- Profesjonalisere bønder og reiselivsaktører i bærekraftig drift og bruk av natur- og kulturlandskapet og dets mangfold.

Sørnorsk kystnatur har lagt til grunn skriftlige avtaler mellom forvaltningen og grunneierne for å få til gode og varige tiltak, i form av for eksempel parkeringsplasser, stier og bygninger. Staten, kommunen og privat sektor spleiser gjennom prosjektet på å gjennomføre felles tiltak, og legge til rette for rene private tiltak.

Jeg ser et klart behov for og gode muligheter til å få realisert viktige samfunnsmessige tiltak i Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder.

Fra: Vikøyr, Bjørn[fmvabvi@fylkesmannen.no]

Dato: 06.05.2014 10:42:51

Til: Flekkefjord postmottak; Mandal postmottak; Miljødirektoratet; FMVA Postmottak; Kristiansand postmottak; Postmottak; postmottak@vaf.no

Tittel: Bærekraftig bruk og vern av store landskapsvernområder på Vest-Agder kysten - orientering om vedtak i verneområdestyret 22. april 2014

Att rådmannen:

Dette er en orientering til Kristiansand, Søgne, Mandal og Flekkefjord kommuner, Vest-Agder fylkeskommune, Fylkesmannen i Vest-Agder og Miljødirektoratet

Verneområdestyret har vedtatt følgende strategi for bærekraftig bruk og vern av Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder:

Verneområdestyret ønsker å arbeide videre med en strategi for bærekraftig bruk og vern av store landskapsvernområder på Vest-Agder kysten med basis i følgende delstrategier:

- A. Avklare mål, innhold og rammer for en eventuell prosess for endring av landskapsvernområdene på kysten av Vest-Agder til nasjonalpark.
- B. Aktiv dialog med grunneierlaget omkring bærekraftig bruk, samfunnsmessig verdiskaping og en eventuell prosess for endring av landskapsvernområdene på kysten av Vest-Agder til nasjonalpark.
- C. Aktiv informasjon til publikum om målet om bærekraftig bruk, samfunnsmessig verdiskaping og hensikten med å ta opp spørsmålet om nasjonalpark.
- D. Aktiv dialog med kommunestyrene om målet om bærekraftig bruk, samfunnsmessig verdiskaping og hensikten med å ta opp spørsmålet om nasjonalpark.

Strategiene kobles så langt det passer, til arbeidet med revisjon av forvaltningsplanene for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder som skjer i 2014-15.

Verneområdestyret ser ikke behov for sterkere vern i landskapsvernområdene. Dagens bestemmelser foreslås derfor videreført uansett framtidig vernestatus. Verneområdestyret ser heller ikke at det foreligger registreringer eller andre kunnskaper som tilsier at det er grunnlag for å foreslå marint vern i Oksøy-Ryvingen eller Flekkefjord landskapsvernområder. Verneområdestyret vil derfor ikke foreslå vern av vannmassene eller sjøbunnen.

Verneområdestyret mener en eventuell prosess for endring av vernestatus fra landskapsvern til nasjonalpark kun bør igangsettes hvis det er flertall for dette i berørte kommunestyre.

Verneområdeforvalteren bes om å ta initiativ overfor sentrale myndigheter for avklare mål, innhold og rammer for styrking av arbeidet med bærekraftig bruk og vern, og en eventuell prosess for endring av landskapsvernområdene på kysten av Vest-Agder til nasjonalpark. I forespørselen bør det framgå at verneområdestyret ønsker en avklaring på om regjeringen er interessert i at det blir startet en prosess for å endre landskapsvernområder på Vest-Agder kysten til nasjonalpark. Det er også ønskelig å få belyst viktige spørsmål om konsekvenser og muligheter for grunneierne og lokalmiljøet.

De tre første avsnitt ble vedtatt i verneområdestyret mot en stemme (HA) 22. april 2014. De to siste avsnitt ble vedtatt enstemmig.

Vennlig hilsen

**VERNEOMRÅDESTYRET FOR
OKSØY-RYVINGEN OG FLEKKEFJORD
LANDSKAPSVERNOMRÅDER**